

Генеральним секретарем ЦК КПВ обраний Нгуен Фу Чонг. Нинішній лідер в'єтнамських комуністів народився 14 квітня 1944 р. у Ханой. Закінчив факультет іноземних мов Ханойського університету, працював журналістом. Член КПВ з 1967 р. В 1981–1983 рр. вчився в аспірантурі Академії суспільних наук при ЦК КПРС у Москві за спеціальністю «партійне будівництво», захистив дисертацію й здобув науковий ступінь кандидата історичних наук. У В'єтнамі став доктором політичних наук, професором Ханойського університету. Займав посаду головного редактора журналу «Комуніст», був головним ідеологом КПВ. У 2000–2006 рр. Нгуен Фу Чонг очолював Ханойський комітет КПВ, у 2006–2011 рр. – голова Національних зборів В'єтнаму [17]. Розширюється соціальна база КПВ. Її членами тепер можуть стати віруючі й підприємці. Х з'їзд КПВ (2006 р.) надав комуністам право займатися підприємництвом і мати до 10 найманих працівників. При цьому вони мають дотримуватися вимог програми й статуту КПВ і не піддавати своїх працівників експлуатації. На цей час біля третини приватних підприємств вступили до Комуністичної партії.

На виборах до Національних зборів 2011 р. обрано 500 депутатів, в тому числі 458 комуністів і 42 безпартійні. Головою в'єтнамського парламенту обраний Нгуен Шінь Хунг. Національні збори обрали президентом Соціалістичної Республіки В'єтнам Чіонг Тан Шанга [17]. Останній народився 1949 р. у провінції Лонган. У 1960–70-х рр. воював проти американців на Півдні В'єтнаму в загоні спецназу, потрапив до полону й 3 роки провів у в'язниці, чекаючи страти. Чіонг Тан Шанг вийшов на волю після укладення Паризьких мирних угод 1973 р. про припинення війни у В'єтнамі, які містили пункт про обмін військовополоненими. Закінчив Національну академію державного управління. Був партійним функціонером, очолював партійну організацію Хошиміна.

Прем'єр-міністр СРВ Нгуен Тан Зунг народився 1949 р. у південній провінції Камау. З 12 років воював у партизанських загонах проти американських військ, 4 рази поранений. Його головним обов'язком було надання медичної допомоги пораненим і догляд за ними. Після війни спочатку вчився на лікаря, став бакалавром медицини. Пізніше Нгуен Тан Зунг змінив професію й отримав диплом юриста. Працював у банківській системі, очолював Національний банк. З 2006 р. займав посаду прем'єр-міністра. Нгуен Тан Зунг є одним із організаторів успішних економічних реформ у країні [17].

Практикуються нові форми роботи органів влади з населенням. Так, введені відкриті засідання Національних зборів, присвячені запитанням громадян і відповідям уряду, що транслюються по радіо. Кожному депутату відкритий сайт в Інтернеті, куди звертаються виборці зі скаргами й пропозиціями. Кожен виборець має отримати відповідь.

28 листопада 2013 р. на черговій сесії Національних зборів за внесення поправок до діючої конституції проголосували 97,59% депутатів. У зміненій конституції попередніми залишились лише 7 статей. Зміни внесені до 101 статті, додані 12 нових і один новий розділ про конституційно-правові інститути. Вперше декларуються права людини. В зміненій конституції 120 статей і 12 розділів. Вона відображає нову реальність політичного й суспільно-економічного життя В'єтнаму, його міжнародного становища після проведення реформ. Конституція вступила в дію 1 січня 2014 р. [18]. Поправки до конституції протягом двох років обговорювали громадяни країни. Проведено 27 тис. семінарів і конференцій за місцем їх роботи та проживання людей, вра-

ховані думки 26 млн. осіб [17]. Однак В'єтнаму, як і раніше, буде соціалізм за національною моделлю.

Таким чином, в'єтнамський досвід суспільно-політичної модернізації доводить, що еволюція в бік демократії залежить від економічного фактора, від конкретної діяльності правлячої еліти і народних мас. Вивчення в'єтнамського оновлення політичної сфери та його реальних наслідків має істотне значення як в міжнародному аспекті, так і для конкретних країн, до числа яких належить і Україна. Специфічні форми народного контролю над діяльністю влади могли б сприяти успішній боротьбі з корупцією та зловживаннями чиновників всіх рівнів.

1. Аносова Л.А., Яскина Г.С. *Вьетнам: История, политика, экономика.* – М., 2000.
2. Деоник Д.В. *Вьетнам: история, традиции, современность.* – М., 2002.
3. Кобелев К.В. *Современный Вьетнам: реформы, обновление, модернизация (1986–1997 гг.).* – М., 1999.
4. Мазырин В.М. *Реформы переходного периода во Вьетнаме (1986–2006 гг.): направление, динамика, результаты.* – М., 2007.
5. Мохова И. *Страна с характером и большим потенциалом // Азия и Африка сегодня (далее – ААС).* – 2008. – № 10.
6. Новакова О.В., Цветов П.Ю. *История Вьетнама.* – Ч. 2. – М., 1995.
7. Дубровин Д. *«Несоциалистический Вьетнам» // ААС.* – 2001. – № 5.
8. Мазырин В. *Тернистый путь к политической демократии // ААС.* – 2008. – № 10.
9. Потапов А. *Старый друг – надежный друг // ААС.* – 2002. – № 7.
10. Дао Зун Тунг. *Обновление Вьетнама: первые успехи и опыт.* – М., 1990.
11. Нгуен Ван Тхань. *Политическое обновление в СРВ и роль права // Социально-политические, психологические и экономические проблемы (история и современность): Сб. ст.* – М., 1996.
12. Нгуен Тхе Нган. *Модернизация общества (современный опыт России и Вьетнама).* – М., 1993.
13. Хо Вьет Льюнг. *Ускоренная модернизация стран Восточной и Юго-Восточной Азии.* – М., 1997.
14. Хо Вьет Льюнг. *Современный Вьетнам: реформы, обновление, модернизация (1986–1997 гг.).* – М., 1999.
15. Фам Суан Шон. *Вьетнам на пути к обновлению.* – М., 1997.
16. Сергійчук І.М. *Досягнення й проблеми сучасного В'єтнаму (1986–2012 рр.) // Гуржіївські історичні читання.* – Вип. 5. – Черкаси, 2012.
17. <http://www.vietnamnews.ru>.
18. <http://constitutions.ru>

Serhiyчук І.М. Contemporary Viet Nam political system's modernization (the 1986–2014th). In the article is considered new phenomena in the socio-political system of modern Viet Nam, such as modernization of legislation, expansion of self-government, renewal of party-state apparatus on every level, recognition of citizens' rights on emigration and other. Continuing the preparation for the Viet Nam new Constitution acceptance, taking into account economical and political changes as result of the reform policy.

Key words: Viet Nam, reforms, democracy, self-government.

О. Б. Потапова

ПОШУКИ НОВИХ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ РОСІЇ В 1991–1995 рр.

Розглянуто суспільно-політичні передумови виникнення і спроби втілення нового зовнішньополітичного курсу Росією.

Ключові слова: зовнішньополітичний курс, СРСР, США, Росія, А. Козирев, світове співтовариство.

Розпад СРСР став ключовою подією кінця ХХ ст. Росія як його спадкоємиця відчувала не тільки моральне пригнічення, через втрату статусу наддержави, а й

здійснювала рішучі кроки, спрямовані на відновлення свого світового впливу. В перші роки незалежного розвитку вона здобула шанс інтегруватися у міжнародне співтовариство, як це змогли зробити колишні країни соцтабору. Однак невизначеність Росії не дозволяла їй сформулювати свої національні інтереси та пріоритети зовнішньої політики, за умов обмеженості ресурсів та засобів їх реалізації на міжнародній арені. Найскладнішим у цих умовах було формулювання оптимальної зовнішньополітичної стратегії.

За російським законодавством, зовнішню політику держави визначав президент, але на етапі становлення самостійного розвитку країни важливу роль відіграв і міністр закордонних справ Росії А. Козирев. Його дії у формуванні зовнішньополітичної стратегії зумовили, в основному, нищівну критику з боку російського політикуму. Втім, сьогодні настає час більш ґрунтовно дослідити кроки Міністерства зовнішніх справ (далі – МЗС) Росії у становленні зовнішньополітичної стратегії країни, що й зумовлює актуальність цього дослідження, метою якого є аналіз спроб реалізації прозахідних ідей у зовнішній політиці Росії впродовж 1990–1995 рр.

Дискусії щодо оцінки змісту зовнішньополітичної стратегії Росії розпочалися з моменту здобуття останньою незалежності. Опрацювавши історіографію проблеми початкового етапу незалежного розвитку, можна стверджувати, що перші роки діяльності МЗС РФ, на чолі з А. Козиревим, викликали неоднозначну реакцію. Окремі автори висловлювали ідеї, співзвучні діям самого А. Козирева [1], інші – критикували за прозахідний зовнішньополітичний курс, який тільки принижував Росію [2; 3]. Для того, щоб з'ясувати вигоди її нового зовнішньополітичного курсу, необхідно звернутися до історичних подій часів «перебудови».

Політику радянського керівництва кінця 1980-х рр. став визначати загальнонародський вимір. При цьому варто пам'ятати, що мова ведеться про державу, зовнішньополітична концепція якої десятиліттями визнавала як пріоритетні начала, що розділяли народи і держави, в залежності від їх соціального вибору. Тому радянській дипломатії було необхідно довести свою прихильність сприйняттю переваг загальнонародських цінностей конкретною дією, суть якої полягала в ініціюванні припинення «холодної війни». Застосовані заходи принесли свої результати, коли після кількох років коливання, США та їх союзники розпочали пошук конструктивних рішень проблем, які накопичилися за післявоєнні роки у сфері взаємовідносин Схід–Захід [4, 48].

Політична система Росії кінця 80-х років ХХ ст. характеризувалась науковцями як посттоталітарна та містила в собі багато елементів своєї попередниці. Це накладало відбиток на суть міжнародної політики, але нові підходи в оцінці міжнародної ситуації допомогли М. Горбачову, який раніше за всіх усвідомив поразку СРСР у «холодній війні», здійснити початок інтеграції Союзу у світове співтовариство [5, 158]. Механізм оновлення політичного мислення був запущений і в радянському суспільстві.

Під впливом процесу «перебудови», налагодженні діалогу із західними країнами і США, радянська еліта розмірковувала про новий світовий порядок, про місце СРСР у світі. Суперечки про конкретний шлях модернізації Радянського Союзу зводилися до протиставлення курсів на вестернізацію і самобутній розвиток. Ідеї західництва наприкінці ХХ ст. передбачали не стільки просте запозичення певної системи розвитку, скільки опанування загальними цивілізаційними цінностями як засобом досягнення поставлених цілей. Серед них

були названі ринкові відносини, парламентська демократія, правова держава, свобода особистості, духовний плюралізм, релігія [6, 189–191].

Головним гаслом перетворень став пріоритет загальнонародських інтересів і цінностей над класовими, необхідність деідеологізації міждержавних відносин. Для підсилення процесів демократизації у суспільстві запроваджується політика гласності. На хвилі поляризації сил на політичну арену виходить Б. Єльцин і прихильники радикальної лібералізації суспільного життя. Всупереч бажанням консервативної більшості, він здобуває серед пересічного населення країни шалену підтримку, проголосивши боротьбу з привілеями партноменклатури, з бюрократизмом партійного і державного апарату. Суспільство реагує на боротьбу серед верхівки багатотисячними мітингами під демократичними гаслами, що спонукає лідера СРСР до рішучих кроків у реформуванні політичної системи. Втім, не скасувавши монополію КПРС на владу, М. Горбачов тим самим втратив контроль над розгортанням політичних процесів у суспільстві. Неочікуваним наслідком бурхливих суспільно-політичних подій у російському суспільстві стало прийняття 12 червня 1990 р. Декларації про державний суверенітет Російської Федерації. Долю СРСР було визначено, адже він міг існувати доти, доки Росія виступала як об'єднуюча ланка.

Розпад СРСР докорінним чином змінив співвідношення сил у світі. Завершення «холодної війни» і припинення існування системи біполярності передбачали формування нового порядку у міжнародних відносинах і зміну принципів, за якими світове співтовариство мало будувати свою взаємодію. Суть цих принципів зводилась до встановлення партнерства і напрацювання стратегії взаємного виграшу за цілим комплексом міжнародних проблем. Втілення зазначених принципів у життя Росії гостро вимагало проведення кардинальних реформ і встановлення пріоритетів державного розвитку, чого на той час не відбулося. На думку міністра зовнішніх справ РФ А. Козирева (1990–1996), концептуальне завдання країни полягало в тому, щоб витягти себе самотужки. Налагодження всебічного співробітництва зі США було, за словами міністра, необхідною умовою для того, щоб Росія могла самостійно включитися в азіатсько-тихоокеанське, європейське, світове співтовариства як партнер, балансир, конкурент [7, 6]. За умов же відсутності скоординованих дій влади, Росія занурювалася в хаос. Звернення до політики партнерства із країнами Заходу, мало на меті стабілізувати життя всередині країни.

Риторика А. Козирева щодо подальшої долі Росії як світової держави вказує на визначення магістрального шляху розвитку зовнішньої політики – глобалізацію. Беручи до уваги вже наявні досягнення у міждержавних відносинах, він зокрема зазначав, що «для демократичної Росії США й інші західні демократії – такі ж природні друзі і в перспективі союзники, як вони були ворогами для тоталітарного СРСР» [8]. Документом, який визначив взаємовідносини Росії і США у подальшому, стала Декларація президентів названих країн. В ній першим принципом відносин між країнами було те, що «Росія і Сполучені Штати не розглядають один одного в якості потенційних противників. Їх відносини характеризуються з цього часу дружбою і партнерством, заснованими на взаємній довірі, повазі і загальній прихильності демократії й економічній свободі» [9, 163–164]. У цьому контексті МЗС Росії намагався сформулювати зовнішньополітичну стратегію країни.

Наприкінці 1992 р. відбулося кілька засідань Ради із зовнішньої політики, на чолі з А. Козиревим, з обго-

ворення документа про концепцію зовнішньополітичного курсу, що його сформулювало МЗС РФ. У зазначеному документі наголошувалось, крім пріоритетності відносин з країнами ближнього зарубіжжя, на стратегічному курсі на партнерські і союзницькі відносини, на основі прихильності загальним демократичним цінностям, з країнами Заходу [10, 18–20]. Згодом А. Козирев чіткіше визначив свою позицію: «Партнерству немає альтернативи. Відмова від нього означала б, скоріше за все втрату, історичного шансу на вирішення подвійного завдання: формування відкритого світу демократичної російської держави і перетворення нестійкого постконфронтаційного світу у стабільний і демократичний» [8]. Саме такий зовнішньополітичний курс міг би сприяти, хоч і не напряму, розширенню зовнішніх джерел фінансування економіки, сформувати необхідні зовнішні умови для проведення кардинальної військової реформи, створення відносно невеликих, але боекватних збройних сил, адекватних реальним загрозам національній безпеці. Між тим, спротив, з яким зіткнувся міністр А. Козирев, за реалізації прозахідного курсу, показав зростання впливу опозиційних настроїв еліти, частина якої, здавалося, розділяла демократичні прагнення [11, 35].

Корені опозиційності частини російської еліти сягають часів радянського тоталітаризму, адже в СРСР не тільки політична, а й економічна влада зосереджувалась в руках держави. Тому бюрократичні еліти, які керували найважливішими відомствами держави і партійними організаціями республіканського масштабу та найбільшими територіальними організаціями КПРС, розпоряджались великими державними ресурсами як власними. Знаходячись поза будь-яким контролем з боку суспільства, вони прагнули до задоволення свого матеріального зиску. Змусити їх функціонувати в інтересах всього суспільства можна було лише за допомогою апарату КПРС, який здійснював не тільки економічне керівництво, але й узгоджував інтереси державних і партійних структур [12, 22–28; 13, 92–99]. Запровадження елементів ринкових відносин загрожувало втратою колосальних прибутків для функціонерів. Тому вони спочатку критикували активну співпрацю із країнами Заходу та США, а потім вимагали відставки міністра закордонних справ А. Козирева, який займався її реалізацією. Підтримка ж Б. Єльциним діяльності А. Козирева спонукала останнього дотримуватися встановленого зовнішньополітичного курсу, незважаючи навіть на дії західних партнерів. Вони дедалі більше ігнорували інтереси Росії, продовжуючи тим самим нагадувати останній про поразку у «холодній війні».

Здобутком ліберально-демократичних перетворень у Росії можна вважати становлення суспільної думки, яка стала не менш чутливою до зовнішньополітичних проблем, ніж суспільна думка у країнах Заходу. Саме за настрої широкої спільноти і розгорталась боротьба між прихильниками демократичного й імперського вибору в РФ. У роботі «Стратегія партнерства» міністр зовнішніх справ наголошував, що у взаємовідносинах Кремля і Заходу має панувати політика рівноправності і взаємної вигоди, а також визнання статусу і значення Росії як великої світової держави: «Або російські демократи, за підтримки друзів і однодумців за кордоном, зможуть знайти правильні форми для реалізації цих вимог, або вони будуть зметені хвилею агресивного націоналізму, який спекулюватиме на потребі національного і державного самоствердження» [8]. Зрозуміло, А. Козирев робив акцент на необхідності становлення нової політичної свідомості росіян і активній підтримці зовнішньополітичного курсу, адже

саме його втілення дасть змогу оновити і внутрішнє життя в країні, додасть живильних імпульсів економічному оновленню, а найголовніше – допоможе подолати закостенілу опозицію.

Можливості Росії, порівняно з СРСР скоротилися й якщо його національний прибуток 1985 р. складав 57% від показника США, то в РФ він дорівнював лише 17,2% національного прибутку США [14, 137]. Разом з тим, ліберальні перетворення, що тривали в РФ протягом 1991–1992 рр., дали змогу російській дипломатії здобути в Раді Безпеки ООН місце, яке належало СРСР. У січні 1993 р. президенти РФ і США підписали надзвичайно важливий Договір про подальше скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь (СНО-2), який передбачав взаємне скорочення ядерного потенціалу [15]. Підписання договору викликало неоднозначну реакцію російського суспільства, оскільки значно більший ядерний запас СРСР підлягав знищенню.

Попри складнощі, що виникли у зв'язку із внутрішньополітичним курсом, російське керівництво намагалось інтегрувати країну в організації і структури, які до цього були суто західними. Розпочалася поетапна інтеграція Росії до «клубу» провідних індустріальних держав світу, хоча протягом 1992–1995 рр. президент Б. Єльцин був лише гостем на самітах лідерів «сімки» [16, 35, 38]. Варто додати, що у квітні 1992 р. Росія вступила до, керованого США, Всесвітнього банку і Міжнародного валютного фонду, демонструючи прагнення фінансово-економічної інтеграції з Заходом. Іноземні компанії були допущені до приватизаційних процесів у Росії, навіть у стратегічних галузях економіки. Співробітництво з ЄС було підтверджене низкою договорів, підписаних протягом 1993–1994 рр., зокрема уряд Росії приєднався до, запропонованої НАТО, програми «Партнерство заради миру». Росія по суті сама робила кроки назустріч країнам Заходу і приймала всі пропозиції, що надходили від останніх. Курс на партнерство викликав докори в надто великому оптимізмі, а А. Козирев вважав, що в ньому було більше сили, ніж слабкості. Успіх зовнішньої політики залежав, на його думку, від здатності піднятися над вузькими проблемами, «заглянути за обрій заради великих стратегічних цілей» [8].

Проте, реалізація пріоритетних напрямів зовнішньої політики Росії у 1991–1993 рр. не дала очікуваних результатів: її інтереси ігнорувалися, оскільки відбувалася протидія реінтеграційним процесам на пострадянському просторі, НАТО поступово просувалося до її кордонів, а економіка західних країн і США захищалися від російських товарів високими митами. Поступово зовнішньополітичні вектори змінилися. Суспільна думка все більше зосереджувалася на перевазі національних інтересів і їх відстоюванні. Каталізатором змін у зовнішньополітичному курсі РФ 1994–1995 рр. стала Балканська криза в Косово, для врегулювання якої у цьому ж році було створено Контактну Групу. Докладаючи зусиль у розв'язанні конфлікту, Росії вдалося зберегти баланс у відносинах із США та західними країнами, хоча динамічність відносин була втрачена, а самого А. Козирева було знято з посади.

Отже, впродовж 1991–1995 рр. у Росії тривав процес становлення нового зовнішньополітичного курсу, концепція якого означала орієнтацію на західну модель розвитку, неконфронтаційні міжнародні відносини, й який був пов'язаний з ім'ям міністра закордонних справ А. Козирева. Основний наголос він робив на партнерських стосунках із західними країнами, поперше, для закріплення позиції Росії у пострадянській системі міжнародних відносин, по-друге, для проведення кардинальних реформ у російському суспільстві.

На жаль, відмова від цього зовнішньополітичного курсу призвела до поступового відродження ідей великодержавності, протиставлення Росії всьому цивілізованому світу, до політики гострої конфронтації з ним, яка несла та несе загрозу широкомасштабного військового конфлікту, якого вдалося уникнути в період тривалого існування блокової системи.

1. Загорский А. и др. *Россия в новом мире // Международная жизнь.* – 1992. – № 5.
2. Нарочницкая Н.А. *Внешняя политика России. Альтернативная концепция // Кентавр.* – 1993. – № 4.
3. Плеваков К. *Миссия России. Третья эпоха // Международная жизнь.* – 1993. – № 1.
4. Загладин Н.В. *Почему завершилась «холодная война»? // Кентавр.* – 1992. – № 1–2.
5. *Мировое развитие на рубеже веков: новейшие явления, тенденции, прогнозы // Кентавр.* – 1992. – № 1–2.
6. Отунбаева Р. В. *Преддверие нового миропорядка // Международная жизнь.* – 1991. – № 3.
7. Министр иностранных дел России Андрей Козырев читателям «Международной жизни» // *Международная жизнь.* – 1993. – № 1.
8. Козырев А.В. *Стратегия партнерства // Шаклеина Т.А. Внешняя политика и безопасность современной России 1991–2002: Хрестоматия в 4 т. – Т. 1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sci-book.com>.*
9. *Декларация президентов России и США // История Отечества в документах, 1917–1993 гг. – Ч. 4 / Сост. А. Колосков, Е. Гевуркова, Г. Цветкова. – М., 1995.*
10. *О сути концепции внешней политики России // Международная жизнь.* – 1993. – № 1.
11. Федоров Ю. *Кризис внешней политики России: концептуальный аспект // Pro et Contra.* – 2001. – № 1–2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uisrussia.msu.ru>.
12. Рябов А.В. *Корпоративизм и перспективы развития современной России // Кентавр.* – 1993. – № 4.
13. Фадин А.В. *Модернизация через катастрофу? // Кентавр.* – 1993. – № 1.
14. Гареев М. *Приоритеты государственных интересов Российской Федерации // Международная жизнь.* – 1993. – № 5–6.
15. *Договор между Российской Федерацией и Соединенными Штатами Америки о дальнейшем сокращении и ограничении стратегических наступательных вооружений (СНВ-2) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.armscontrol.ru/START/rus>.*
16. Луков В. *Россия в «восемьмерке» // Pro et Contra.* – 2001. – № 1–2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uisrussia.msu.ru>.
17. Корнеев В. *Россия: движение вспять. От государственного социализма к периферийному капитализму [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.razlib.ru>.*

Potapova O.B. *Searches of Russia new foreign policy priorities in the 1991–1995th.* The author focuses on the political preconditions of the origin and attempt to inculcate the new foreign policy by Russia.
Key words: foreign policy, USSR, USA, Russia, A. Kozyrev, community.

О. В. Мельничук

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В МІОНХЕНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*У статті проаналізовано діяльність Українського Вільного Університету в Мюнхені у 1990-х рр. – на початку ХХІ ст. Розкрито роль закладу в налагодженні співпраці між Україною та Німеччиною.
Ключові слова: Україна, Німеччина, співробітництво, наука, освіта, Український Вільний Університет, Баварія.*

За понад 90 років свого існування, Український Вільний Університет зміг здобути визнання в усьому світі. Сьогодні Український Вільний Університет у Мюнхені (далі – УВУ) є одним з небагатьох українсь-

ких академічних центрів на терені Європейського Союзу (далі – ЄС), який базує роботу на міждисциплінарних українознавчих студіях у широкому європейському контексті. Поза межами України УВУ – єдиний університет у світі з навчальними програмами українською мовою. УВУ зробив значний внесок у поширення знань про українську історію та культуру у світі. Тому виникає необхідність всебічного вивчення історії цього університету.

Діяльність УВУ була предметом уваги вітчизняних та зарубіжних вчених. Окремі аспекти цієї теми знайшли відображення у наукових розвідках Б. Качора [1], В. Кучера [2], М. Мереца [3–6], М. Присяжного [7], Є. Федоренка [8; 9]. Проте, сучасний етап розвитку УВУ у цих роботах висвітлений лише частково. Вперше подано підсумок університетських здобутків та повну бібліографію видань у праці «Universitas Libera Ucrainensis: 1921–2006» [10]. У збірнику «Universitas Libera Ucrainensis: 1921–2011» [11] зібрано матеріали, що висвітлюють досягнення університету за 90 років його діяльності.

З проголошенням незалежності України у 1991 р., університет продовжив науково-освітню, видавничу та культурну діяльність, проте, вже за нових історичних умов. Про Український Вільний Університет написано досить багато праць, які висвітлюють початкові етапи становлення та розвитку цієї інституції. В цій розвідці ми акцентуємо увагу на особливостях функціонування УВУ на сучасному етапі, окресленні проблем та перспектив розвитку цієї установи. Мета статті – проаналізувати діяльність Українського Вільного Університету у Мюнхені у 90-х рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

Український Вільний Університет у Мюнхені (федеральна земля Баварія, ФРН) є одним з найстаріших культурних і науково-освітніх центрів української діаспори в Європі. УВУ розпочав діяльність у Відні 1921 р., але того ж року його перенесено до Праги, а 1945 р. – до Мюнхена. Ще до проголошення незалежності України, УВУ тривалий час був осередком української науки і культури [12, 62–63]. УВУ – це вищий навчальний заклад у Німеччині, що має право надавати вчений ступінь магістра, доктора та габілітованого доктора. Право промоції та габілітації, тобто право присвоювати вчені ступені доктора та габілітованого доктора, УВУ було надано ще у 1950 р., а підтверджено 1978 і 2000 рр. [13, 2]. В УВУ також запроваджено звання почесних докторів (1931). За час існування університету його було присвоєно понад ста особам, чії заслуги перед історією та наукою є загально визнаними [14, 227]. Після 1991 р. УВУ продовжив діяльність за нових умов. Деякі дослідники відзначають, що, з проголошенням самостійної Української держави, розпочався новий період в історії УВУ. Новітній, або т. зв. «четвертий» [15, 2] етап існування УВУ характеризується рядом особливостей.

Насамперед, слід відзначити, що 12 листопада 1992 р. підписано Угоду між Міністерством освіти України та Українським Вільним Університетом у Мюнхені. Цим договором визнано правочинність дипломів УВУ в Україні [16, 126]. У 1990-х рр. відбулося оновлення структури університету. У 1999 р. було засновано факультет україністики. Основу наукової та педагогічної діяльності факультету складають історія України, українська мова, література та інші українознавчі дисципліни. Нині УВУ включає в себе три факультети – філософський, україністики, державних та економічних наук.

Крім цього, до складу УВУ входять Інститут ринкової економіки, Інститут дослідження українсько-